29/04/2021

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Οι Επτά λόγοι του Χριστού στον Σταυρό

/ Γνώμες

του Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιεροθέου

Ὁ Χριστός σταυρώθηκε τήν Παρασκευή στίς δώδεκα τό μεσημέρι, τήν ἕκτη ὥρα ὅπως λεγόταν τήν ἐποχή ἐκείνη, καί παρέμεινε ἐπάνω στόν Σταυρό μέχρι τίς τρεῖς ἡ ὥρα μετά τό μεσημέρι τῆς Παρασκευῆς, δηλαδή τήν ἐνάτη ὥρα. Παρέμεινε, λοιπόν, τρεῖς ὧρες ἐπάνω στόν Σταυρό. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι αὐτό τό γεγονός εἶναι δική μας ἑορτή: «Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός ἐν σταυρῷ, καί ἡμεῖς ἑορτήν ἄγομεν, ἵνα μάθῃς ὅτι ὁ σταυρός ἑορτή καί πανήγυρις πνευματική».

Αὐτές τίς τρεῖς ὧρες ἔπεσε σκοτάδι σέ ὅλη τήν κτίση. Ὁ Χριστός τίς τρεῖς αὐτές ὧρες ἐπάνω στόν Σταυρό, μέσα στό σκοτάδι, εἶπε ἑπτά λόγους. Ὅταν λέγω λόγους, δέν ἐννοῶ ὅτι ἔκανε κηρύγματα καί λόγους, ἀλλά εἶπε μία λέξη ἤ μία φράση. Ὅταν διαβάζη κανείς τά Εὐαγγέλια, βλέπει ἀκριβῶς αὐτούς τούς ἑπτά λόγους τούς ὁποίους εἶπε ὁ Χριστός στόν Σταυρό, πού ἔχουν μεγάλη θεολογική δύναμη.

Θά ἀναλύσω, ὅσο εἶναι δυνατόν πιό σύντομα, τούς ἑπτά λόγους πού εἶπε ὁ Χριστός ἐπάνω στόν Σταυρό, οἱ ὁποῖοι δείχνουν καί τήν θεολογία τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Σταυρώσεώς Του, ἀφοῦ, κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο, «βασιλείας ὁ σταυρός σύμβολον». «Διά τοῦτο δέ αὐτόν βασιλέα καλῶ, ἐπειδή βλέπω αὐτόν σταυρούμενον· βασιλέως γάρ ἐστί τό ὑπέρ τῶν ἀρχομένων ἀποθνήσκειν». Ὁ Χριστός ὁμιλεῖ ὡς Βασιλεύς τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, ὡς ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καί τοῦ θανάτου.

Ἔτσι, σήμερα «προσεδρεύομεν τῷ βασιλεῖ· καί διά ταῦτα ἑορτήν ἄγομεν, σταυροῦ μνήμην τελοῦντες», ἑορτάζουμε τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ καί μυούμαστε στήν θεολογία τοῦ Σταυροῦ καί τήν θεολογία τῆς δόξας.

1. «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γάρ οἴδασι τί ποιοῦσι»

Πρῶτος λόγος εἶναι ἡ φράση τοῦ Χριστοῦ: «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γάρ οἴδασι τί ποιοῦσι» (Λουκ. κγ΄, 34). Ὁ Χριστός στρέφεται στόν Πατέρα Του καί Τόν παρακαλεῖ νά συγχωρέση τήν ἁμαρτία τους, γιατί δέν ξέρουν τί κάνουν. Εἶναι ὁ πρῶτος λόγος καί, φυσικά, ὅταν ὁμιλοῦμε γιά τούς ἑπτά λόγους, θά τούς παρουσιάσω χρονολογικά, ὅπως τούς εἶπε, λαμβάνοντας αὐτούς τούς λόγους ἀπό ὅλους τούς Εὐαγγελιστές.

Μέ αὐτόν τόν πρῶτο λόγο, ὅπως λέει καί ὁ Λεόντιος ὁ Βυζάντιος, θεολόγος τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, φαίνεται ὅτι ὁ Χριστός εἶναι μεσίτης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τοῦ Θεοῦ

Πατρός. Τό ἀνθρώπινο γένος ἔφυγε ἀπό τόν Παράδεισο, ἔχασε τήν ἐπικοινωνία μέ τόν Θεό καί ἔρχεται τώρα ὁ Χριστός γιά νά συμφιλιώση ὄχι τόν Πατέρα μέ τούς ἀνθρώπους, ἀλλά νά ἐπαναφέρη τούς ἀνθρώπους στόν Πατέρα. Ὁπότε ἐδῶ παρουσιάζεται ὅτι ὁ Χριστός εἶναι μεσίτης.

Αὐτό τό συναντοῦμε στήν ἐπιστολή τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρός τόν Τιμόθεο πού γράφει: «Εἷς μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστός Ἰησοῦς, ὁ δούς ἑαυτόν ἀντίλυτρον ὑπέρ πάντων» (Α΄ Τιμ. β΄, 5). Ἄλλωστε, εἶναι Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔνωσε τήν θεία μέ τήν ἀνθρώπινη φύση στήν ὑπόστασή Του καί μέ αὐτόν τόν τρόπο συμφιλίωσε τούς ἀνθρώπους μέ τόν Θεό.

Ἔπειτα, μέ τόν λόγο αὐτόν φαίνεται ὅτι ὁ Χριστός προσευχήθηκε στόν Πατέρα Του, ὄχι γιατί ὁ Πατέρας ἀγνοοῦσε αὐτό πού ἤθελε ὁ Υἱός, ἀφοῦ ὑπάρχει ἡ ἴδια θέληση καί ἡ ἴδια ἐνέργεια μεταξύ τοῦ Θεοῦ Πατρός καί τοῦ Θεοῦ Υἱοῦ, ἀλλά μέ αὐτόν τόν λόγο φανέρωσε τόν Πατέρα Του, λέγοντας «πάτερ». Ἐπάνω στόν Σταυρό ὁμολογεῖ γιά ἀκόμη μιά φορά αὐτό πού ἔλεγε πολλές φορές, ὅτι ὁ Πατέρας Του τόν ἀπέστειλε στόν κόσμο, ὅτι Αὐτός εἶναι Υἱός τοῦ Πατρός. Ἔτσι, φανέρωσε γιά μιά ἀκόμη φορά τόν Πατέρα Του καί ἀκόμη φανέρωσε ὅτι Αὐτός εἶναι γνήσιος Υἱός τοῦ Πατρός.

Αὐτός ὁ λόγος «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γάρ οἴδασι τί ποιοῦσι» ἀναφέρεται, βέβαια, καί στούς Ἑβραίους πού Τόν ἐσταύρωσαν καί στόν λαό, ὁ ὁποῖος ἔλεγε «ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν», ἀλλά καί στούς Μαθητές Του, οἱ ὁποῖοι Τόν εἶχαν ἐγκαταλείψει. Ὁ Πέτρος Τόν ἀρνήθηκε, ὁ Ἰούδας Τόν πρόδωσε καί οἱ ἄλλοι Τόν ἐγκατέλειψαν. Ὁ Ἰούδας μόνος του καταστράφηκε, διότι στήν συνέχεια αὐτοκτόνησε, ἀλλά γιά τούς ἄλλους ἰσχύει αὐτός ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ.

Καί αὐτός ὁ λόγος δείχνει καί τόν τρόπο τόν ὁποῖο καί ἐμεῖς πρέπει νά κάνουμε, ὅταν ἔχουμε διαφόρους ἐχθρούς πού μᾶς πολεμοῦν. Πρέπει νά ζητᾶμε τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν τους, γιατί αὐτό εἶναι ἔκφραση ὑψηλῆς πνευματικῆς ζωῆς. Κατά τόν ἱερόν Χρυσόστομο, «μιμησώμεθα τοίνυν τόν Δεσπότην, καί ὑπέρ τῶν ἐχθρῶν εὐχώμεθα».

2. «Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου», «Ἰδού ἡ μήτηρ σου»

Ὁ δεύτερος λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στόν Σταυρό εἶναι αὐτός πού εἶπε στήν Μητέρα Του, τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο καί στόν Ἰωάννη τόν ἀγαπημένο Μαθητή Του. Ἐστράφη στήν Παναγία τήν Μητέρα Του καί εἶπε: «Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου» καί μετά στράφηκε στόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη, τόν Μαθητή τόν ὁποῖο ἀγαποῦσε καί τοῦ εἶπε: «Ἰδού ἡ μήτηρ σου» (Ἰω. ιθ΄, 26-27).

Ὅταν διαβάζουμε τά κείμενα τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων, βλέπουμε ὅτι «εἱστήκησαν παρά τῷ σταυρῷ», ἦταν κοντά ἐκεῖ στόν Σταυρό ἡ Μητέρα Του, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, ἡ ἀδελφή τῆς Μητέρας Του, ἡ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καί ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή καί ὁ Ἰωάννης «ὅν ἠγάπα» ὁ Ἰησοῦς. Τούς εἶδε ὁ Χριστός ἐκεῖ καί εἶπε αὐτόν τόν λόγο (Ἰω. ιθ΄, 25).

Λέει ὁ ἱερός Θεοφύλακτος, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος, ὅτι στόν Σταυρό ὁ Χριστός ὅλα τά κάνει ἀταράχως, ἀφοῦ ἐνδιαφέρεται μέσα στόν πόνο Του καί γιά τήν Μητέρα Του, ἐκπληρώνει τίς προφητεῖες, ἀνοίγει τόν Παράδεισο στόν ληστή, ἐνῶ πρό τοῦ Σταυροῦ -ὅπως ἦταν στόν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ- ἔχυνε ἱδρώτα. Αὐτό δείχνει ὅτι ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἔγιναν στήν Γεθσημανῆ, πού παρακαλοῦσε καί ἔλεγε «πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστί, παρελθέτω ἀπ’ ἐμοῦ τό ποτήριον τοῦτο, πλήν οὐχ ὡς ἐγώ θέλω, ἀλλ’ ὡς σύ» ἦταν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐνῶ αὐτά πού γίνονται στόν Σταυρό ἦταν τῆς θείας δυνάμεως.

Γι’ αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία ἀντικαθιστᾶ τήν ἐπιγραφή πού τέθηκε ἐπάνω στόν Σταυρό «Ἰησοῦς Ναζωραῖος Βασιλεύς Ἰουδαίων» μέ τήν ἐπιγραφή «Ὁ Βασιλεύς τῆς Δόξης»· εἶναι δηλαδή ὁ Βασιλεύς τῆς δόξης, πού ὅλα τά κάνει μέ θεία δύναμη.

Καί, βέβαια, ἐδῶ δείχνει τήν ἀγάπη Του πρός τήν Μητέρα Του καί ὅτι ἡ Παναγία ἦταν πραγματική Μητέρα Του, ἀπό τήν ὁποία ὁ Χριστός προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση, καί τήν ἀγαποῦσε. Δείχνει ἀκόμη καί ὅτι ἀγαποῦσε καί τόν Μαθητή Του, τόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη τόν Θεολόγο, ὁ ὁποῖος ἦταν Παρθένος Μαθητής καί Θεολόγος καί αὐτός Τόν ἀκολούθησε μέχρι τόν Σταυρό καί σέ αὐτόν παρέδωκε τήν Μητέρα Του.

Ἡ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἦταν Παρθένος, ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης ἦταν ὁ Παρθένος Μαθητής καί ἦταν αὐτός πού ἀγαποῦσε πάρα πολύ τόν Χριστό καί τόν ἀγαποῦσε ὁ Χριστός. Ὁπότε, συνδέεται στενά ἡ παρθενία μέ τήν θεολογία καί τήν ἀγάπη. Ὁ Θεολόγος Μαθητής ἔπρεπε νά παραλάβη τήν Παναγία καί νά τήν διαφυλάξη ὡς θησαυρό.

Ἐπίσης, φαίνεται ὅτι συνδέεται πάρα πολύ στενά ἡ Χριστολογία μέ τήν Θεοτοκολογία. Δηλαδή, ἀγαπᾶμε τήν Παναγία, ἐπειδή τήν ἀγαποῦσε ὁ Χριστός καί ἀγαπᾶμε τήν Παναγία γιά νά φθάσουμε στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ.

3. «Ἀμήν λέγω σοι· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ Παραδείσῳ»

Ὁ τρίτος λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στόν Σταυρό ἦταν αὐτός πού εἶπε στόν ἐκ δεξιῶν ληστή: «Ἀμήν λέγω σοι· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Λουκ. κγ΄, 42-43). Σέ βεβαιώνω ὅτι σήμερα θά εἶσαι μαζί μου στόν Παράδεισο. Ἐξηγοῦν οἱ ἑρμηνευτές ὅτι αὐτόν τόν λόγο τόν λέει ὡς ἄνθρωπος, διότι ὡς Θεός ἦταν πάντοτε στόν Παράδεισο. Τό «σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ», ὅτι θά εἶσαι μαζί μου στόν Παράδεισο ἔχει καί τήν ἔννοια ὅτι θά εἶναι ὁ ληστής μαζί Του στόν Παράδεισο, ἀλλά ἔχει καί τήν ἔννοια ὅτι ὡς Θεός ἦταν στόν Παράδεισο, ἀλλά τώρα καί ἡ ἀνθρώπινη φύση, χωρίς τήν θνητότητα καί τήν παθητότητα, θά ἀπολαύση αὐτήν τήν δόξα.

Λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὅτι τήν ἡμέρα καί τήν ὥρα αὐτή πού ὁ Χριστός ἔβαλε τόν ληστή στόν Παράδεισο, ἔκανε δύο «κατορθώματα». «Ἕν μέν, ὅτι παράδεισον ἠνέῳξεν, ἕτερον δέ, ὅτι ληστήν εἰσήγαγε». Ἔτσι, μέ αὐτόν τόν λόγο «σήμερον ἀπέδωκεν ἡμῖν τήν ἀρχαίαν πατρίδα, σήμερον ἐπανήγαγεν ἡμᾶς ἐπί τήν πατρῶαν πόλιν, καί τήν οἰκίαν ἐχαρίσατο τῇ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει».

Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος, σχολιάζοντας αὐτό τό γεγονός, παρατηρεῖ ὅτι ὁ Χριστός «ὡς μέν ἄνθρωπος ἐν τῷ σταυρῷ, ὡς δέ Θεός πανταχοῦ», δηλαδή, ὡς ἄνθρωπος ἦταν ἐπάνω στόν Σταυρό, ὡς Θεός εἶναι πανταχοῦ, «κἀκεῖ κἀν ἐν τῷ παραδείσῳ πάντα πληρῶν», καί ἐδῶ στόν Σταυρό καί στόν Παράδεισο, ὁπουδήποτε κι ἄν ἦταν, ὅλα τά πληροῖ μέ τήν θεότητά Του.

Στήν φράση «μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» πρέπει νά τονισθῆ κάτι τό ὁποῖο λέγει ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός, Μητροπολίτης Ἐφέσου, ὁ ὁποῖος ἔζησε τόν 15^{ο} αἰώνα, καί εἶναι μεγάλος Ὁμολογητής τῆς πίστεως. Ὅταν στήν Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-39) συζήτησαν τό θέμα τοῦ καθαρτηρίου πυρός, ὁ ἅγιος Μάρκος ἔκανε τήν διάκριση ὅτι ἄλλο εἶναι ὁ Παράδεισος, δηλαδή, ὅταν πεθαίνουν οἱ ἅγιοι, χωρίζεται ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα καί πηγαίνει στόν Παράδεισο, καί ἄλλο εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ πού θά ἰσχύση καί θά γίνη μετά τήν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Τώρα, δηλαδή, οἱ ψυχές τῶν Ἁγίων εἶναι στόν Παράδεισο, ἀλλά μετά τήν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ πού θά ἀναστηθοῦν τά σώματα καί ὁ ἄνθρωπος θά ἔχη καί ψυχή καί σῶμα, τότε θά εἰσέλθουν στήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Νά θυμίσω ὅτι ὁ Χριστός εἶπε αὐτόν τόν λόγο, γιατί ἔγινε ἕνας μικρός διάλογος

ἐπάνω στόν Σταυρό μεταξύ τῶν ληστῶν. Ὁ Χριστός ἦταν καρφωμένος στόν Σταυρό, ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν ἀπό κάτω Τόν βλασφημοῦσαν. Μάλιστα Τοῦ ἔλεγαν, ἄν εἶναι Θεός νά κατεβῆ ἀπό τόν Σταυρό γιά νά Τόν πιστεύσουν.

Μέσα σέ ὅλα αὐτά καί ὁ ἐξ ἀριστερῶν ληστής εἶπε στόν Χριστό: «Εἰ σύ εἶ Χριστός σῶσον σεαυτόν καί ἡμᾶς», ἐάν ἐσύ εἶσαι ὁ Χριστός, τότε νά σώσης καί τόν ἑαυτό σου καί ἐμᾶς. Τότε ὁ ἐκ δεξιῶν ληστής, ἐστράφη στόν ἐξ ἀριστερῶν ληστή καί τοῦ εἶπε: «Οὐδέ φοβῇ σύ τόν Θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;», δέν φοβᾶσαι καθόλου τόν Θεό ὅτι καί ἐσύ εἶσαι σταυρωμένος; «Καί ἡμεῖς μέν δικαίως· ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δέ οὐδέν ἄτοπον ἔπραξεν. Καί ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ· μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Λουκ. κγ΄, 39-43).

Ὁ ἐκ δεξιῶν ληστής ἀποδεικνύεται ἕνας πραγματικός θεολόγος. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι ὁ ληστής αὐτός ἔλαβε τήν βασιλεία: «Εἶδες φιλοσοφίαν ληστοῦ, εἶδες σύνεσιν, εἶδες διδασκαλίαν· ἀθρόον ἀπό σταυροῦ πρός τόν οὐρανόν ἀνέπτη», δηλαδή πέταξε ἀπό τόν σταυρό στόν οὐρανό!

Ὁ ἐκ δεξιῶν ληστής ἐπάνω στόν σταυρό εἶναι μεγάλος θεολόγος γιά πολλούς λόγους. Πρῶτον, ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεός καί εἶπε: «Δέν φοβᾶσαι τόν Θεό;». Εἶναι ἐκπληκτικό, νά εἶναι κανείς ἐπάνω στόν σταυρό καί ἐκεῖ στόν σταυρό καρφωμένος καί πονεμένος, νά ἀποκτήση τήν γνώση τοῦ Θεοῦ. Δεύτερον, ὁ ἐκ δεξιῶν ληστής διακρίνεται καί ἀπό μιά αὐτομεμψία, ἀφοῦ μέμφεται τόν ἑαυτό του, ὅταν λέη «καί ἡμεῖς ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος οὐδέν ἄτοπον ἔπραξε», ἐμεῖς μέν ἀπολαμβάνουμε γιά τά ἄτοπα πού πράξαμε. Αὐτό εἶναι μιά πολύ μεγάλη αὐτομεμψία. Καί τό τρίτο εἶναι ὅτι πιστεύει ὅτι ὑπάρχει ἄλλη ζωή καί πιστεύει ὅτι ὑπάρχει Παράδεισος, ὑπάρχει ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, γι’ αὐτό καί λέει: «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλεία σου». Αὐτή εἶναι πολύ μεγάλη θεολογία. Ἔτσι, ὅπως λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὁ ληστής ἐπάνω στόν σταυρό δέν ξέχασε τήν τέχνη του, ἀλλά μέ τήν ὁμολογία του αὐτή «ληστεύει τήν βασιλείαν».

Ἐπίσης, τό περιστατικό αὐτό δείχνει ὅτι ἐπάνω στόν Γολγοθᾶ εἶναι τρεῖς σταυροί, στό μέσον εἶναι ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ, δεξιά καί ἀριστερά εἶναι οἱ σταυροί τῶν ληστῶν. Καί οἱ δύο ἦταν ληστές, ὁ ἕνας δέν ἦταν καλύτερος ἀπό τόν ἄλλον, ὁ ἐκ δεξιῶν ληστής δέν ἦταν καλύτερος ἀπό τόν ἐξ ἀριστερῶν ληστή. Ποιά, ὅμως, εἶναι ἡ διαφορά; Ἡ διαφορά εἶναι ὅτι ὁ ἕνας ληστής ὁμολογεῖ τά ἁμαρτήματά του καί ὁμολογεῖ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεός, ἐνῶ ὁ ἄλλος ληστής ἀρνεῖται νά ὁμολογήση τήν ἁμαρτία του, ἀλλά ἀρνεῖται καί τήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει: «Εἶδες ληστήν καί ληστήν; Ἀμφότεροι ἐν τῷ σταυρῷ, ἀμφότεροι ἀπό πονηρίας, ἀμφότεροι ἀπό βίου ληστρικοῦ, ἀλλ’ οὐκ ἀμφότεροι ἐν τοῖς αὐτοῖς». Ὁ ἕνας κληρονόμησε βασιλεία καί ὁ ἄλλος πῆγε στήν κόλαση.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Γολγοθάς δείχνει ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Χριστός ὡς Ἐσταυρωμένος καί Ἀναστάς Θεός εἶναι στό κέντρο τῆς ἀνθρωπότητος καί τῆς ἱστορίας, καί ἐμεῖς ὅλοι ὁμοιάζουμε μέ τούς ληστές, ἀφοῦ ὅλοι εἴμαστε ἁμαρτωλοί. Ἡ διαφορά, ὅμως, εἶναι ὅτι κάποιος ὁμολογεῖ ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ Σωτήρας καί ζητᾶ συγχώρεση γιά νά τόν θυμηθῆ στήν Βασιλεία Του καί ὁ ἄλλος Τόν ἀρνεῖται.

4. «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;»

Ὁ τέταρτος λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐπί τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἕνας δυσερμήνευτος λόγος γιά τούς πολλούς, ἀλλά ὄχι καί γιά τούς Πατέρες, εἶναι τό: «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;» (Ματθ. κζ΄, 46), δηλαδή ὁ Χριστός εἶπε στόν Πατέρα Του: «Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί μέ ἐγκατέλειψες;»

Αὐτός ὁ λόγος εἶναι ἕνα μυστήριο, διότι ὁ Χριστός ὡς Θεός δέν χωρίστηκε ποτέ ἀπό τόν Πατέρα Του. Εἶναι δυνατόν ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ νά χωρισθῆ ἀπό τόν Πατέρα Του; Ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι ἔχουν τήν ἴδια οὐσία, τήν ἴδια ἐνέργεια, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα. Ὁ Ἴδιος εἶπε στούς Μαθητές Του, ὅτι θά Τόν ἐγκαταλείψουν καί θά Τόν ἀφήσουν μόνον, ἀλλά δέν θά εἶναι μόνος μου, γιατί «ὁ πατήρ μετ’ ἐμοῦ ἐστι», θά εἶναι ὁ Πατήρ μαζί μου (Ἰω. ιστ΄, 32).

Τότε γιατί λέει «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;». Μήπως τό λέει ἐπειδή χωρίστηκαν οἱ δύο φύσεις στόν Χριστό; Ξέρουμε ὅτι στόν Χριστό ἑνώθηκαν οἱ δύο φύσεις, ἡ θεία καί ἡ ἀνθρώπινη, στήν ὑπόσταση τοῦ Λόγου. Μήπως, λοιπόν, στόν Σταυρό ἐγκατέλειψε ἡ θεία φύση γιά λίγο τήν ἀνθρώπινη φύση, ὅπως λένε μερικοί, ὥστε ὁ Χριστός νά πονέση πολύ; Αὐτό δέν εὐσταθῆ, γιατί ἡ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ὁμολόγησε ὅτι οἱ δύο φύσεις στόν Χριστό εἶναι ἑνωμένες πάντοτε «ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως», ἀλλά καί «ἀδιαιρέτως καί ἀχωρίστως», ὁπότε, δέν χωρίσθηκαν ποτέ οἱ δύο φύσεις καί δέν διαιρέθηκαν ποτέ.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει ὅτι, ὅπως ἔχουμε ἕνα δένδρο τό ὁποῖο φωτίζει ὁ ἥλιος καί ὁ ξυλοκόπος τεμαχίζει τό δένδρο, ἀλλά δέν τεμαχίζεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ἡλίου πού τό φωτίζει, ἔτσι ἔγινε καί στόν Χριστό κατά τήν διάρκεια τοῦ πάθους Του. Εἶναι πάντοτε ἑνωμένη ἡ θεία μέ τήν ἀνθρώπινη φύση ἐπάνω στόν Σταυρό, πονᾶ ἡ ἀνθρώπινη φύση, ἀλλά ἡ θεότητα δέν ἔπαθε ἀπολύτως τίποτα, ἔμεινε ἀπαθής.

Τότε πῶς ἑρμηνεύεται αὐτός ὁ λόγος «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;»; Μιά ἑρμηνεία πολύ καταπληκτική δίνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ μεγάλος αὐτός Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Λέει ὅτι μέ τόν λόγο Του αὐτόν ὁ Χριστός «ἐν ἑαυτῷ τυποῖ τό ἡμέτερον», δηλαδή ἐκείνη τήν ὥρα ὁμιλεῖ ἀντί ἡμῶν. Διότι ἐμεῖς ἤμασταν οἱ παραθεωρημένοι καί οἱ ἐγκαταλελειμμένοι ἀπό τόν Θεό, πού σημαίνει ὅτι ἐμεῖς ἐγκαταλείψαμε τόν Θεό, ἐμεῖς φύγαμε μακριά ἀπό Αὐτόν, καί ἔπειτα ἐμεῖς εἴμαστε προσληφθέντες καί σεσωσμένοι μέ τά Πάθη τοῦ ἀπαθοῦς. Ἐκείνη τήν ὥρα, δηλαδή, ὁ Χριστός ἐξέφρασε τήν ἀγωνία ὅλων τῶν ἀνθρώπων καί ὁμιλοῦσε καί πονοῦσε γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους πού αἰσθάνονται τήν ἐγκατάλειψη τοῦ Θεοῦ, διότι ἐμεῖς ἐγκαταλείψαμε τόν Θεό.

Ἐπίσης, ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας λέγει ὅτι «ἐγκατάλειψιν νοήσεις καί τήν τοῦ πάθους συγχώρησιν». Δηλαδή, ἡ κένωση τοῦ Χριστοῦ, πού ἄρχισε μέ τήν ἐνανθρώπησή Του, ἔφθασε στό βαθύτερο σημεῖο της. Καί αὐτό λέγεται «ἐγκατάλειψη».

5. «Διψῶ»

Ὁ πέμπτος λόγος εἶναι τό «διψῶ» (Ἰω. ιθ΄, 28) πού εἶπε ὁ Χριστός κάποια στιγμή. Αὐτό ἀναφέρεται στήν προφητεία τήν ὁποία ἐκφράζει ὁ Προφητάναξ Δαβίδ στήν Παλαιά Διαθήκη στούς Ψαλμούς: «Ἐ*ξηράνθη* ὡς *ὄστρακον ἡ ἰσχύς* μου, *καί ἡ γλῶσσά* μου *κεκόλληται τῷ λάρυγγί* μου καί εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με» (Ψαλμ. κα΄, 16). Αὐτό τό εἶπε ὁ Δαβίδ χίλια χρόνια πρίν ἀπό τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδή ἔβλεπε μπροστά του τόν Σταυρό καί τήν δίψα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ δίψα αὐτή προῆλθε ἀπό τήν ξηρασία τοῦ σώματος, ἐπειδή ἔχασε αἷμα, ἄρα προῆλθε ἀπό τήν ἀπώλεια τοῦ αἵματος καί ἀπό τήν ἀπώλεια ὕδατος, ἀπό ἀφυδάτωση, καί δείχνει ὅτι ὁ Χριστός εἶχε πραγματικό σῶμα, δέν ἦταν κατά δόκηση ἄνθρωπος, δηλαδή φαινομενικά καί κατά φαντασία ἄνθρωπος, ἀλλά εἶχε πραγματικό σῶμα. Καί ὅταν τό σῶμα χάνη νερό τό ὁποῖο ἔχει μέσα του, ὁ ἄνθρωπος διψᾶ. Αὐτό δείχνει ὅτι ὁ Χριστός διψοῦσε, ἀλλά αὐτά δέν ἐνεργοῦσαν στόν Χριστό ἀναγκαστικά, ἀφοῦ ἤθελε καί διψοῦσε, γιά νά δείξη ὅτι εἶχε

πραγματικό ἀνθρώπινο σῶμα.

Κατά τόν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, ἡ σάρκα τοῦ Χριστοῦ «πάσχει τι πάλιν ἐν τελευταίοις» «ἴδιόν τι καί φυσικόν», ἀφοῦ οἱ πόνοι ἦταν δεινοί. Ἔτσι ὁ Χριστός «ὥσπερ ἐκών ἀφῆκε παθεῖν τά ἴδια, πάσχει καί τοῦτο καθ' ἑκούσιον βούλησιν». Ὁ Χριστός εἶχε πραγματικό σῶμα, ἀλλά τίποτε στόν Χριστό δέν γίνεται ἐξαναγκασμένο.

Καί ἐπί πλέον, αὐτός ὁ λόγος δείχνει τήν δίψα τοῦ Χριστοῦ γιά τήν σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Δηλαδή, ὁ Χριστός ἔγινε ἄνθρωπος, σταυρώθηκε καί ὑπέφερε πολύ, ἀνέβηκε στόν Σταυρό καί πληγώθηκε βαθύτατα, διότι διψοῦσε τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Εἶναι μιά ἀναγωγική ἑρμηνεία, πέρα ἀπό τήν πραγματική ἑρμηνεία, ὅτι πράγματι τό σῶμα ἦταν ἀληθινό σῶμα καί ἡ ἀπώλεια τοῦ νεροῦ ἦταν ἐκεῖνο πού προξένησε τήν μεγάλη δίψα.

6. «Τετέλεσται»

Ὁ ἕκτος λόγος τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι γνωστός σέ ὅλους, εἶναι τό «τετέλεσται» (Ἰω. ιθ΄, 30), δηλαδή, ὅλα ἔχουν τελειώσει. Τί θά πῆ τό «τετέλεσται» πού εἶπε ὁ Χριστός;

Μιά ἑρμηνεία εἶναι ὅτι ἐκπληρώθηκαν ὅλες οἱ προφητεῖες, δηλαδή ὅσα εἶπαν οἱ Προφῆτες στήν Παλαιά Διαθήκη γιά τόν Χριστό, ὅλα ἔχουν πραγματοποιηθῆ.

Μιά ἄλλη ἑρμηνεία εἶναι ὅτι τελείωσε τό ἔργο τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Δηλαδή, ὁ Χριστός ἐπάνω στόν Σταυρό νίκησε τόν θάνατο, τήν ἁμαρτία καί τόν διάβολο, ὅπως λέει καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος «ἀπεκδυσάμενος τάς ἀρχάς καί τάς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτούς ἐν αὐτῷ» (Κολ. β΄, 15). Ὁ Χριστός στόν Σταυρό ἀπέκδυσε ὅλη τήν ἐξουσία τοῦ διαβόλου. Κατά τόν ἱερό Ζιγαβηνό, «τετέλεσται, ἀπήρτισται, οὐδέν ἐλλείπει».

Ἐπίσης, τό «τετέλεσται» δείχνει ὅτι ὁ Χριστός ἔφθασε στό τελικό σημεῖο τῆς κενώσεως, δείχνει τήν ἄκρα ταπείνωση καί τήν ἄκρα κένωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή, τό ὅτι ὁ Χριστός ἐνηνθρώπησε, τό ὅτι προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση, ἄκρως καθαρή, πάντως ὅμως θνητή καί παθητή, αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη κένωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, καί στήν συνέχεια μέ τήν Σταύρωση ἔφθασε στό ἀποκορύφωμα τῆς κενώσεως. Εἶναι αὐτό πού γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι ὁ Χριστός εἶναι Θεός καί «ἑαυτόν ἐκένωσεν μορφήν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καί σχήματι εὑρεθείς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτόν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δέ σταυροῦ» (Φιλιπ. β΄, 7-8).

Αὐτή εἶναι ἡ ἄκρα ταπείνωση τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ μεγάλη θεολογία τῆς κενώσεως, ἡ μεγάλη θεολογία τῆς ταπεινώσεως. Δηλαδή, γιά νά γίνη κανείς πραγματικός θεολόγος, πρέπει νά φθάση στήν ἄκρα κένωση. Ὅσο κανείς κενώνεται ἀπό ὅλα τά ἐγκόσμια, ἀπό ὅλα τά ἀνθρώπινα καί ζῆ τήν κένωση ὡς ἀγάπη, ἐπειδή αὐτή ἡ κένωση τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στόν Σταυρό ἐξέφρασε τήν πολύ μεγάλη ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ γιά τόν ἄνθρωπο, τόσο αὐτή ἡ κένωση, αὐτή ἡ μεγάλη ταπείνωση, εἶναι ἡ ὑπερτάτη θεολογία.

7. «Καί φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τό πνεῦμά μου»

Καί τέλος, ὁ ἕβδομος λόγος τοῦ Χριστοῦ πού ἀναφέρεται ἀπό τόν Εὐαγγελιστή Λουκᾶ εἶναι: «Καί φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τό πνεῦμά μου» (Λουκ. κγ΄, 46).

Ὁ Χριστός φώναξε πολύ δυνατά. Αὐτό εἶναι περίεργο, διότι ὕστερα ἀπό τόση μεγάλη ταλαιπωρία μέ τά Πάθη καί τόν Σταυρό, πού χύνεται τό αἷμα, ὁ Χριστός ἔχει τόση μεγάλη δύναμη. Συνήθως, ὅταν κάποιος ξεψυχᾶ, ὅπως λέμε, ὅταν προετοιμάζεται ἡ ψυχή νά φύγη ἀπό τό σῶμα, τότε εἶναι σέ πλήρη ἀδυναμία. Ἐδῶ βλέπουμε ὅτι «φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τό πνεῦμά μου». Ἐδῶ τό «φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ» δείχνει ὅτι ὁ Χριστός πεθαίνει ἐπάνω στόν Σταυρό «δεσποτικῶς» καί ὄχι ὡς ἄνθρωπος.

Ἔπειτα, δείχνει ὅτι παρέδωκε τό πνεῦμα, τήν ψυχή Του στόν Πατέρα Του. Πρώτη φορά ἔγινε αὐτό. Μέχρι τότε, ὅταν ἔφευγαν οἱ ψυχές ἀπό τά σώματα τῶν ἀνθρώπων, τίς παρελάμβανε ὁ διάβολος καί τίς πήγαινε στόν Ἅδη. Πρώτη φορά γίνεται αὐτό, πού ἡ ψυχή δέν φεύγει μόνη της ἀπό τό σῶμα, οὔτε τήν παραλαμβάνει ὁ διάβολος, ἀλλά παραδίδεται ἀπό τόν Ἴδιο τόν Χριστό στόν Πατέρα Του.

Αὐτός, βέβαια, ὁ λόγος συνδέεται μέ τόν λόγο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, στό Εὐαγγέλιό του, πού λέει: «Καί κλίνας τήν κεφαλήν παρέδωκε τό πνεῦμα» (Ἰω. ιθ΄, 30). Δηλαδή, ὁ Χριστός ἔκλινε τήν κεφαλή Του καί παρέδωκε τό πνεῦμα Του, ὡς Θεός. Καί αὐτό εἶναι ἐντελῶς διαφορετικό ἀπό αὐτό πού γίνεται στούς ἄλλους ἀνθρώπους. Στούς ἀνθρώπους πρῶτα φεύγει ἡ ψυχή καί ἔπειτα ἡ κεφαλή χάνει τήν εὐστάθεια καί κλίνει. Ἐδῶ ὁ Χριστός πρῶτα ἔκλινε τήν κεφαλή, καί μετά αὐτοβούλως ὡς Θεός παρέδωκε τό πνεῦμα Του, δηλαδή δέν βγῆκε μόνη της ἡ ψυχή, καί φυσικά παραδόθηκε στόν Πατέρα.

Αὐτό τό ἐξηγοῦν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας. Γιά παράδειγμα, ὁ ἅγιος Ἰωάννης

ὁ Χρυσόστομος γράφει: «Οὐδέ γάρ ἐπειδή ἐξέπνευσεν, ἔκλινε τήν κεφαλήν, ὅπερ ἐφ’ ἡμῖν γίνεται, ἀλλά ἐπειδή ἔκλινε τήν κεφαλήν, τότε ἐξέπνευσεν». Ὁ ἱερός Ζιγαβηνός γράφει: «Ὅτε ἠθέλησεν, τότε ἀπέθανεν». Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος γράφει ὅτι ἐμεῖς «πρότερον ἐκπνέομεν, εἶτα κλίνομεν τήν κεφαλήν», ἐνῶ ὁ Χριστός «πρότερον ἔκλινεν, εἶτα ἐξέψυξε». Αὐτό σημαίνει «ὅτι τοῦ θανάτου αὐτός κύριος ἦν καί πάντα κατ’ ἐξουσίαν ἐποίει». Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός γράφει ὅτι ὁ θάνατος ὑπήκουσε ὡς δοῦλος στό πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ καί προσῆλθε μέ φόβο καί τρόμο. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς γράφει ὅτι ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ εἶναι τό ἄγκιστρο μέ τό ὁποῖο συνελήφθη ὁ διάβολος καί ὁ θάνατος.

* * *

Αὐτοί εἶναι οἱ ἑπτά λόγοι τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στόν Σταυρό καί αὐτό δείχνει ὅλη τήν θεολογία τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή τί ἦρθε ὁ Χριστός νά κάνη στόν κόσμο, ἀλλά καί τήν θεολογία τῶν Παθῶν καί τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Αὐτό δείχνει τήν «θεολογία τοῦ Σταυροῦ» καί τήν «θεολογία τῆς δόξας».

Ὅταν μελετήση κανείς προσεκτικά αὐτούς τούς ἑπτά λόγους τοῦ Χριστοῦ, βλέπει μιά δυνατή θεολογία πού ἐκφράσθηκε μέσα στό σκοτάδι πού ἔπεσε ἐκείνη τήν ὥρα σέ ὅλη τήν γῆ. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ὅταν καί ἐμεῖς εἴμαστε σέ ἕνα σκοτάδι ἀπό θλίψη, ἀπό ταλαιπωρία, ἀπό στενοχώρια, ἀπό θανάτους ἀγαπητῶν μας ἀνθρώπων, ἐάν εἴμαστε συνδεδεμένοι μέ τόν Χριστό, τότε οἱ λόγοι μας θά ἔχουν μεγάλη δύναμη. Τότε θά ἔχουμε πολύ μεγάλη πίστη καί τήν ὥρα πού ἡ ψυχή θά φεύγη ἀπό τό σῶμα ἐν Χριστῷ, θά φεύγη ὄχι μέ ἀπελπισία, ἀλλά μέ ἐλπίδα συναντήσεως μέ τόν Θεό.

Ἑπομένως, σέ ὁποιοδήποτε σκοτάδι καί ἄν βρισκόμαστε, ὅταν συνδεόμαστε μέ τόν Χριστό, ἔχουμε δύναμη μεγάλη καί νικᾶμε τόν θάνατο καί τόν διάβολο. Σέ κάθε δύσκολη στιγμή οἱ λόγοι μας πρέπει νά εἶναι θεολογικοί, νά ἀντέχουν στήν αἰωνιότητα.Τότε εἴμαστε φίλοι τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ εἶναι «ἡ καθέδρα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας» (ἅγιος Ἰγνάτιος Μπραντσιανίνωφ), εἶναι ὁ θεολογικός ἄμβωνας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὅταν καί ἐμεῖς εἴμαστε συσταυρωμένοι μέ τόν Χριστό, τότε οἱ λόγοι μας εἶναι θεολογικοί.

Αὐτό σημαίνει ὅτι συγχωροῦμε τούς ἐχθρούς μας, ἀγαπᾶμε τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο καί τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Θεολόγο, ἀναγνωρίζουμε τόν Χριστό ὡς ἀληθινό Θεό, ζοῦμε τήν ἄφατη κένωση τῆς ἀγάπης γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους, διψᾶμε τήν σωτηρία μας καί τήν σωτηρία τῶν ἀδελφῶν μας, τελειώνουμε καλῶς τήν ζωή μας, τηρώντας τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί, τελικά, παραδίδουμε τήν ψυχή μας στόν Θεό.

Συσταυρωμένοι μέ τόν Χριστό εἴμαστε ἀναπαυμένοι, ἔχουμε πληρότητα ζωῆς, σύμφωνα μέ τόν λόγο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου: «Διά τοῦτο οὐκ ἔτι ἐσμέν ἐν χηρείᾳ· τόν γάρ νυμφίον ἀπειλήφαμεν· οὐ δεδοίκαμεν τόν λύκον· τόν γάρ ποιμένα τόν καλόν ἔχομεν». Συσταυρωμένοι μέ τόν Χριστό δέν ἔχουμε πνευματική χηρεία, γιατί ἔχουμε Νυμφίον, δέν φοβόμαστε τόν λύκο-διάβολο, γιατί ἔχουμε Ποιμένα καλό. Αὐτό εἶναι ὑπόθεση πνευματικῆς ἑορτῆς.